

Nr 51.

Av herr **Lindhagen**, *angående revision av lagen om skiljemän.*

Vid sidan om tvisters avgörande genom allmän rättegång har lagstiftningen genom lagen om skiljenämnd berett allmänheten tillfälle till ett enklare och snabbare avgörande. Skiljedomsförfarandet har också en ofantlig betydelse för de rättsliga avgörandena i handel och vandel i hela landet. Då nu sedan länge en processreform står på dagordningen och samtidigt behovet av skiljedom på grund av samhällslivets alltmer komplicerade natur växer, synes skiljedomsförfarandet böra inarbetas såsom en integrerande del i det allmänna processväsendet. Ett sådant inarbetande lär icke varit uppmärksammat inom processkommissionen.

Frånsett detta böra lagstiftningens brister i och för sig och det ovan nämnda växande behovet av skiljedom utgöra en anledning att granska lagen om skiljemän. Klagan förspörjes ofta från skilda verksamhetsområden inom hela landet över denna lags ofullkomligheter. Det är ju möjligt, att lagen är bättre än sitt rykte. Men mycket fog ligger säkerligen också under erinringarna.

För det första anses skiljenämndernas beslut vara oberäkneliga. Någon rättvisa kan ofta icke erhållas, säger man, och avgörandet beror på en slump. En allmän osäkerhet vilar över förfarandet. Närmast beror väl detta tillstånd därpå, att de av parterna utsedda skiljemännen, åtminstone i flertalet fall, icke kunna sägas sitta i nämnden såsom domare utan huvudsakligen såsom parternas sakkörare. Deras ställning är i varje fall pinsam, i den mån de känna sig av sina samveten uppfordrade att gå emot huvudmännen. Rättens tillblivelse hänger således på den tredje mannen. I allmänhet är väl denne bättre skickad än de båda andra, men även denna utnämning kan vara godtycklig. En företagsam företrädare för en part kan ock lätt genomdriva en utnämning efter sitt sinne. Själva befogenheten att sitta såsom medlare mellan två partiintressen är slutligen vanskligen och lockar till kompromisser, som föga motsvarar den verkliga rättens krav.

Detta missförhållande bör således föranleda ett allvarligt övervägande, huruvida detta kan lämpligen undanröjas eller mildras åtminstone för vissa fall. Man kunde exempelvis tänka sig, att uppdrag som skiljedomare betraktas såsom en medborgerlig plikt. En valkorporation skulle, i likhet med vad som äger rum för val av handelsdomare och expropriationsnämnder, utses på något lämpligt sätt. Inom denna skulle utses, eventuellt till och med av parterna, de personer som skola representera dem. Åt dessa senare skulle sedan med något större förtroende kunna anförtros att helst inom

samma valkorporation utse en tredje man. På detta sätt kunde förmodligen någon större oväld tillföras skiljedomstolen och även ett större förtroende för densamma uppkomma från allmänhetens sida.

En annan anmärkning är de höga kostnader, som vidlåda skiljedomsförfarandet, särskilt genom skiljemännens arvoden. Detta är, icke minst för de fall, om vilka nu är fråga, också en mycket stor olägenhet. Dessa arvodens storlek utgör ofta det förnämsta hindret för skiljedomsinstitutets användande. Knappast någon bland småfolket har råd att äventyra en sådan utgift och även förmögnare avstå helst därifrån. Därför blir rätten att överklaga ett beslut så gott som fullständigt illusorisk.

Lagen om skiljemän innehåller ej något om arvodena och andra eventuella utgifter för själva förfarandet. Det anses, förmodligen av denna anledning, att skiljemannalagen i denna del ej kan exekutivt verkställas jämlikt 46 § utskökningslagen. Helt visst kan beloppet däremot underkastas prövning genom stämning till domstol, en utväg, som naturligtvis ännu mindre användes och därför kan betecknas såsom totalt illusorisk.

Särdeles orimlig ur rättskipningssynpunkt är, att skiljemännen själva bestämma sitt arvode. Det är mänskligt och begripligt, att arvodena därvid merendels bliva satta i överkanten av vad som skäligt är eller gå därutöver. Det förekommer även rent av yrkesmässig utövning av skiljemannaskap för att kunna förtjäna därpå. En lätt tillgänglig och överkomlig instans för klagan över beloppen saknas. Det må i detta sammanhang nämnas, att enligt tysk lag äro skiljemännen förbjudna att själva bestämma sitt arvode och att åtminstone i Tyskland en reform av skiljemannainstitutet står på dagordningen.

Även i denna punkt bör en undersökning äga rum av dessa belopps påtalade oskälighet och av utvägar för fastslående av taxor eller annan rimlig prövning av beloppen samt slutligen en revision av lagstiftningen på grund av detta övervägande.

Exemplen kunna som sagt tagas från hela landets näringsliv. Ett innefattar Stockholms stads tomträttskontrakt med sina tomträttshavare. Dessa kontrakt innehålla, att alla tvister om kontraktens tillämpning skola avgöras enligt lagen om skiljemän. En hänvisning till allmänna domstolarna vore för de flesta fall en hänvisning till den rena omöjligheten. En tillämpning av kontraktens hänvisning har ifrågakommit företrädesvis endast beträffande värderingen av husen, av vilken värdering storleken av krediten för husets uppbyggande är beroende. Ett utbrett missnöje med dessa värderingar på senare tider har ägt rum, men man vågar sig icke på klagomål enligt lagen om skiljenämnd på grund av de dryga kostnaderna, i förening med det alltid ovissa avgörandet. De flesta tomträttshavare innehava små egna hem. Då två av dem vågade sig på klagomål, vunno de visserligen avsevärd förhöjning i värdet, men ersättningen till skiljemännen gick i det ena fallet till trehundra kronor och i det andra till femhundra kronor.

Under alla förhållanden är denna sak av den stora praktiska vikt, att den bör påkalla ett övervägande av både regeringen och processkommissionen. Det hemställas alltså,

att riksdagen ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte överväga behovet av en allmän revision av lagen om skiljemän med eller utan skiljedomsförfarandets inarbetande såsom ett led i den allmänna processreformen.

Stockholm den 20 januari 1926.

Carl Lindhagen.